

Alaealiste kriminaalasjade menetlemise kiirus

2011. aasta II poolaastal

Andri Ahven

Sisukord

1. Kohtueelse menetluse pikkus alaealise kahtlustatavaga asjades
2. Kohtumenetluse pikkus alaealise kahtlustatavaga asjades
3. Kohtueelse menetluse pikkus alaealise kannatanuga asjades

Kriminaalpoliitika analüüs

Nr 1/2012

www.just.ee/uuringud

www.just.ee/kriminaalstatistika

31.01.2012

Eesmärk

Näidata, kuidas uurimisasutused ja prokuratuur täidavad eesmärgi, mis puudutavad alaealiste kriminaalasjade menetlemise kiirust.

Taust

- Prokuratuuril ja politseil tuleb tagada, et alaealiste kriminaalasjade kohtueelne menetlus ei kehtaks üldjuhul üle ühe kuu.
- Alaealise kannatanuga isikuvastastes kuritegudes tuleb politseil ja prokuratuuril tagada kiire kohtueelne menetlus, mille pikkus üldjuhul ei tohiks ületada kolme kuud.

Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018

Kokkuvõte

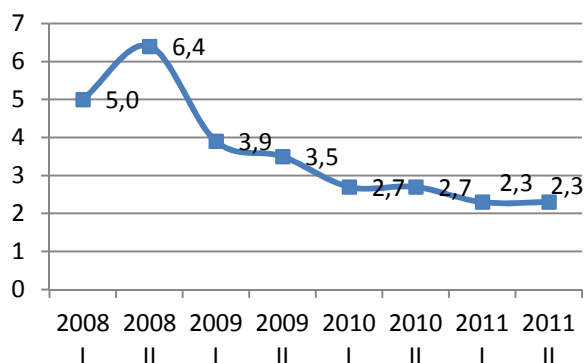
- Kohtueelne kriminaalmenetlus kestis alaealise kahtlustatava jaoks 2011. aasta teisel poolaastal keskmiselt 2,3 kuud. Menetluspikkus püsis esimese poolaastaga samal tasemel.
- Vähem kui 4 kuuga lahendati kohtueelses menetluses 84% alaealiste kriminaalasjadest, kõige kiiremini viidi kohtueelsed menetlused läbi Lääne piirkonnas, keskmine oli kõrgeim Põhja piirkonnas.
- Alaealise asjade keskmine menetluspikkus kohtumenetluses oli 2011. aasta teisel poolaastal 3,1 kuud, mis on veidi enam kui esimesel poolaastal.
- Vägivallakuritegudes kannatanud alaealiste jaoks kestis kohtueelne kriminaalmenetlus 2011. aasta teisel poolaastal keskmiselt 5,7 kuud, mis on peaaegu ühe kuu võrra enam kui sama aasta esimesel poolaastal.

I. Kohtueelse menetluse pikkus alaealise kahtlustatavaga asjades

Kohtueelse menetluse pikkuseks loetakse vahemikku esimese ülekuulamise ja prokuratuuri poolt lõpliku menetlusotsuse tegemise (kokkuleppe sõlmimise, süüdistusakti koostamine või kriminaalmenetluse lõpetamine) vahel. Iga alaealise kahtlustatava suhtes loetakse menetluse pikkust eraldi, kusjuures üks ja sama isik võis korduda erinevates kriminaalasjades

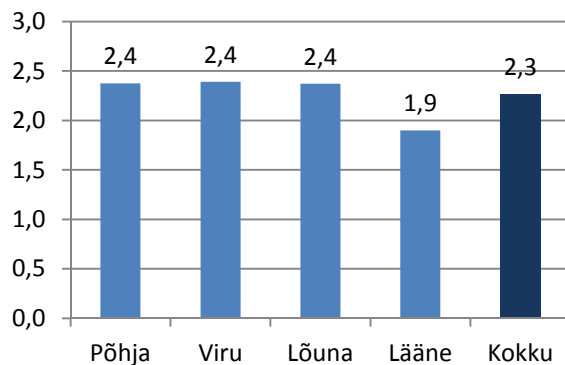
Uuendatud ja kohtust tagasi saadetud kriminaalasu arvesse ei võeta, kuna niisugustel juhtudel oleks keerukas eristada ühelt poolt politsei ja prokuratuuri tööst olenevat ning teiselt poolt neist mitteolenevat menetluse aega. Seega ei kajasta järgnev statistika kõiki vaadeldaval perioodil töös olnud alaealise kahtlustatavaga menetlusi.

Aritmeetilise keskmise järgi oli alaealise kahtlustatavaga menetluste keskmine menetluspikkus 2011. aasta teisel poolaastal 2,3 kuud, mis oli sama kui esimesel poolaastal.

Joonis 1. Kohtueelse menetluse keskmine pikkus kuudes poolaastate võrdluses 2008–2011

Alaealiste kriminaalasjadest lahendati kohtueelses menetluses vähem kui 4 kuuga 84% (2011 I: 85%). Suurim oli alla neljakuuliste menetluste osakaal Lääne piirkonnas (89%) ja kõige väiksem Põhja piirkonnas (80%).

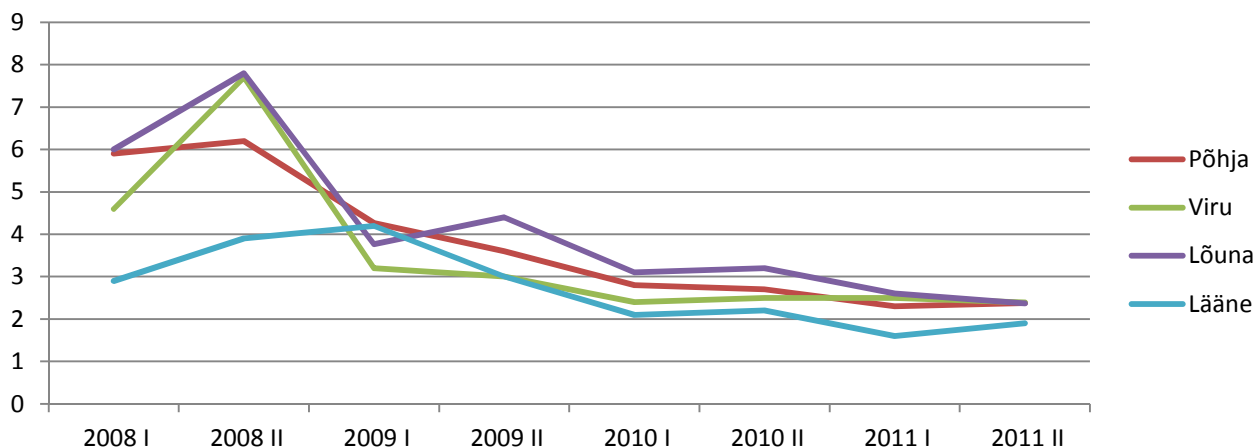
Joonis 2. Kohtueelse menetluse keskmine pikkus kuudes II poolaastal 2011 piirkondade lõikes

2011. aasta II poolaastal olid menetluspikkused praktiliselt võrdsed Põhja, Viru ja Lõuna piirkonnas ning teistest lühem Lääne piirkonnas (viimases on menetluspikkus püsinud kõige lühemana juba 2010. aastast).

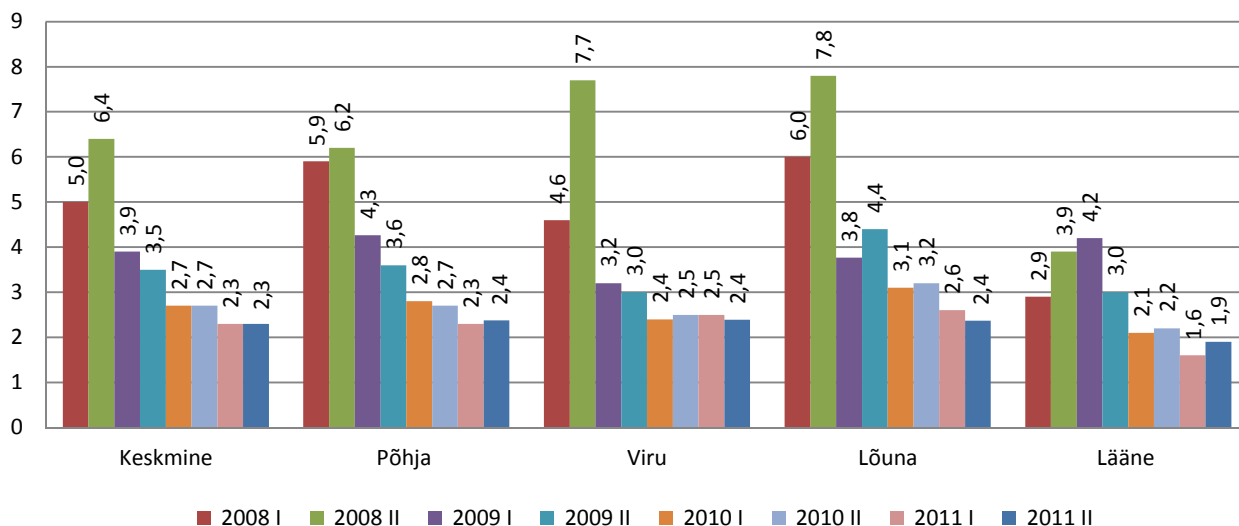
Menetluse pikkuse kohta eraldi politseis ja prokuratuuris on andmed ligikaudsed, kuna osal juhtudel polnud teada kriminaalasja prokuratuuri saabumise kuupäev. Seetõttu ei saa selles osas täpseid võrdlusi piirkondade vahel teha.

Ligikaudsetel andmetel kulus menetluseks politseis 2011. aasta II poolaastal keskmiselt 1,4 kuud ning menetluseks prokuratuuris alla 0,9 kuu. Siinjuures tuleb arvestada, et juhtudel kus kriminaalasja prokuratuuri saabumise aeg polnud teada, loeti selleks prokuratuuris menetluse lõpetamise või asja kohtusse saatmise kuupäev; seega on ülaltoodud näitaja politsei puhul tegelikust veidi kõrgem ja prokuratuuri puhul tegelikust veidi madalam.

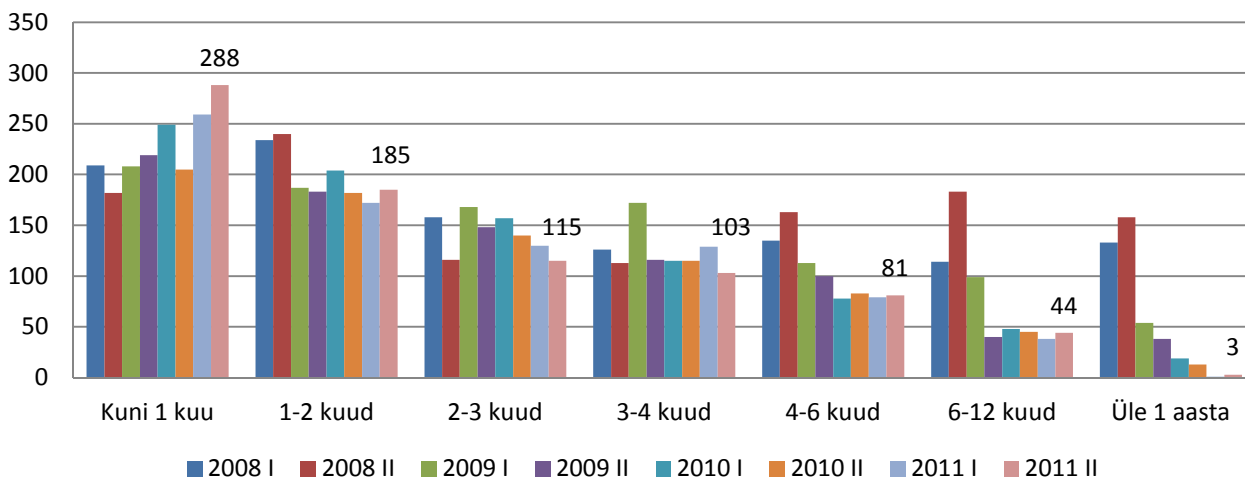
Võrreldes 2011. aasta I poolaastaga langes keskmine menetluspikkus Lõuna ja Viru piirkonnas ning tõusis Lääne ja Põhja piirkonnas.

Joonis 3. Kohtueelse menetluse keskmise pikkuse trendid piirkondades poolaastate võrdluses

Joonis 4. Kohtueelse menetluse keskmine pikkus kuudes poolaastate ja piirkondade võrdluses

Joonis 5. Alaealiste kahtlustatavate arv vastavalt kohtueelse menetluse pikkusele gruppide lõikes

Pikad menetlused mõjutasid kõige enam Lõuna piirkonna keskmist menetluspikkust: 43% kõigist enam kui 6 kuu pikkustest menetlustest olid Lõuna RP menetlused.

Tabel 1. Alaealiste kahtlustatavate arv vastavalt kohtueelse menetluse pikkusele ja piirkonnale

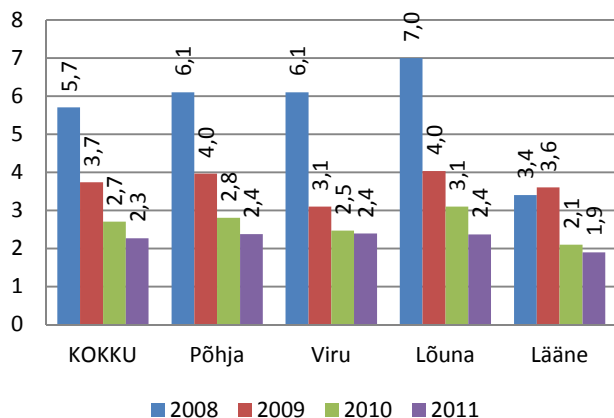
	Põhja	Viru	Lõuna	Lääne	Riigi-prok.	Kokku
...-1 k	65	63	85	75	0	288
1-2 k	49	37	48	51	0	185
2-3 k	27	26	37	25	0	115
3-4 k	25	46	12	20	0	103
4-6 k	32	16	20	13	0	81
6-12 k	9	8	19	8	0	44
1 a +	1	1	1	0	0	3
Kokku	208	197	222	192	0	819

Tabel 2. Alla 4 kuu kestnud kohtueelse menetluse osakaal piirkondade lõikes I poolaastal 2011

	Põhja	Viru	Lõuna	Lääne	Kokku
Menetlusi kokku	208	197	222	192	819
Menetlusi alla 4 kuu	166	172	182	171	691
Alla 4 kuu %	80%	87%	82%	89%	84%

2011. aasta tervikandmed

Viimase kahe aasta jooksul püsis alaealiste kriminaalasjade keskmine menetluspikkus alla nelja kuu kõigis piirkondades. 2011. aastal vähenes langes keskmine menetlusaeg 2,7-lt kuult 2,3 kuuni. Kahel viimasel aastal oli keskmine menetlusaeg kõige lühem Lääne piirkonnas.

Joonis 6. Keskmine menetluse kiirus kuudes aastate ja piirkondade lõikes

Alaealiste kriminaalasjade menetluskiiruse tõusule on kaasa aidanud alaealiste kahtlustatavate arvu vähenemine: alaealise suhtes tehti lõplikke menetlusotsuseid 2008. aastal 2264, 2009. aastal 1845, 2010. aastal 1653 ja 2011. aastal 1610 (vähenemine 2008. aastaga võrreldes 29%). Seda võis omakorda mõjutada nii alaealiste poolt toimepandud kuritegude arvu langus kui ka alaealiste üldarvu mõningane vähenemine.

Võrreldes 2010. aastaga vähenes menetletud alaealiste kriminaalasjade arv Lõuna piirkonnas (-14%) ja Lääne piirkonnas (-7%) ning kasvas Põhja piirkonnas (+2%) ja Viru piirkonnas (+17%).

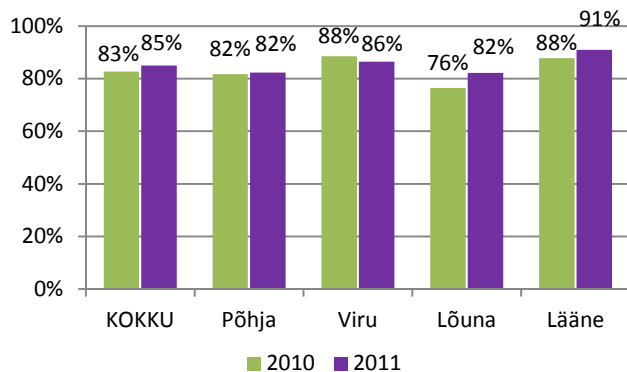
Vähem kui nelja kuuga menetletud alaealiste osakaal kõigist menetletud alaealistest jäi võrreldes 2010. aastaga samale tasemele Viru piirkonnas ning langes Lääne piirkonnas ühe, Põhja piirkonnas 2 ja Lõuna piirkonnas 3 protsendipunkti – vt joonis 7.

Tabel 3. Menetluses olnud alaealiste arv 2011

	Põhja	Viru	Lõuna	Lääne	Kokku*
Menetlusi kokku	429	375	454	351	1610
Alla 4 kuu kestnud menetlused	353	324	373	319	1369
Üle aasta kestnud menetlused	1	1	2	0	4
Alla 4 kuu kestnud menetluste osakaal	82,3%	86,4%	82,2%	90,9%	85,0%
Üle aasta kestnud menetluste osakaal	0,2%	0,3%	0,4%	0,0%	0,2%

* Koos ühe menetlusega Riigiprokuratuuris

Võrreldes 2010. aastaga tõusis vähem kui nelja kuuga lõpuni viidud menetluste osakaal 83-lt protsendilt 85 protsendini. See näitaja ulatus kõige kõrgemale Lääne piirkonnas (91%).

Joonis 7. Alla nelja kuu pikkuste menetluste osakaal

II. Kohtumenetluse pikkus alaealise kahtlustatavaga asjades

Alaealise asjade keskmine menetluspikkus kohtumenetluses oli 2011. aasta teisel poolaastal 3,2 kuud (täpsustatud andmetel esimesel poolaastal 2,9 kuud).¹

Keskmine menetluspikkus kohtus vähenes 26 päeva võrra Harju maakohtus ning ühe päeva võrra Tartu maakohtus. Viru maakohtus pikenes menetlus 50 päeva võrra ja Pärnu maakohtus 7 päeva võrra.

2011. aasta II poolaastal oli keskmine menetlus-pikkus kõige lühem Pärnu maakohtus (1,8 kuud) ja kõige pikem Viru maakohtus (5,6 kuud).

Tabel 4. Keskmine menetluspikkus päevades ja kuudes kohtute lõikes poolaastate võrdluses 2009–2011²

Päevades	2009		2010		2011	
	I	II	I	II	I	II
Harju MK	134	112	96	92	133	107
Pärnu MK	82	86	86	83	46	53
Tartu MK	71	124	63	35	69	68
Viru MK	203	108	144	137	118	168
KOKKU	112	124	92	79	81	97
Kuudes	2009		2010		2011	
	I	II	I	II	I	II
Harju MK	4,5	3,7	3,2	3,1	4,4	3,6
Pärnu MK	2,7	2,9	2,9	2,8	1,5	1,8
Tartu MK	2,4	4,1	2,1	1,2	2,3	2,3
Viru MK	6,8	3,6	4,8	4,6	3,9	5,6
KOKKU	3,7	4,1	3,1	2,6	2,9	3,2

Tabel 5. Menetluste jaotus vastavalt kohtumenetluse pikkusele II poolaastal 2011

	Harju MK	Pärnu MK	Tartu MK	Viru MK	Kokku
Alaealisi	20	20	72	40	152
N alla 1 kuu	2	6	37	12	57
N 2-12 kuud	18	14	34	22	88
N üle aasta	0	0	1	6	7
% alla 1 kuu	10%	30%	51%	30%	38%
% 2-12 kuud	90%	70%	47%	55%	58%
% üle aasta	0%	0%	1%	15%	5%

¹ Arvestati kriminaalasju, milles maakohus tegi vaatlusalusel perioodil lahendi. 2011. aasta I poolaasta andmed on käesolevas ülevaates täpsustatud ja need erinevad veidi eelmises ülevaates avaldatust, kus keskmiseks menetluspikkuseks oli märgitud 2,7 kuud.

² 2011. aasta I poolaasta andmed erinevad varem avaldatust.

2011. aastal tervikuna kestis alaealise asjade kohtumenetlus keskmiselt 3,1 kuud (2010. aastal 2,9 kuud). Kõige lühem oli keskmine menetluspikkus Pärnu maakohtus (1,6 kuud) ja kõige pikem Viru maakohtus (4,9 kuud).

Tabel 6. Menetluste jaotus vastavalt kohtumenetluse pikkusele 2011. aastal kokku

	Harju MK	Pärnu MK	Tartu MK	Viru MK	Kokku
Alaealisi	50	53	133	69	305
N alla 1 kuu	6	18	63	25	112
N 2-12 kuud	44	35	67	37	183
N üle aasta	0	0	3	7	10
% alla 1 kuu	12%	34%	47%	36%	37%
% 2-12 kuud	88%	66%	50%	54%	60%
% üle aasta	0%	0%	2%	10%	3%
Keskmine päevades	122	49	68	147	92
Keskmine kuudes	4,1	1,6	2,3	4,9	3,1

III. Kohtueelse menetluse pikkus alaealise kannatanuga asjades

Vaatluse all on vägivallaga seotud kuriteod, milles esineb alaealine kannatanu.

Tervisevastased kuriteod (KarS-i §-d 118–122), pantvangi võtmine (§ 135 lg 2), vabaduse võtmine seadusliku aluseta (§ 136 lg 2), seksuaalse enesemääramise vastased süüteod (§-d 141 lg 2 p 1, 142 lg 2 p 1, 143 lg 2 p 1, 143¹ lg 2 p 1, 144–146), süüteod alaealise vastu (§-d 175–179), röövimised (§ 200), omastamised (§ 201), välja-pressimised (§ 214), omavoli (§ 257) ja avaliku korra raske rikkumise juhtumid (§ 263).

Arvestatakse kannatanuid, kes esimese ülekuulamise ajal olid alaealised. Iga kannatanu loeti igas kriminaalasjas üks kord, kuid sama isik võis esineda kannatanuna mitmes kriminaalasjas. Üks kriminaalasi võis hõlmata mitut ühe ja sama kannatanuga seotud sama- või eriliigilist kuritegu. Kui ühes kriminaalasjas esines mitu alaealist kannatanut, loeti igaüks neist eraldi.

Vägivallakuritegusid puudutavates kriminaalasjades tehti 2011. aasta II poolaastal lõplik menetlusotsus kokku 517 alaealise kannatanu puhul, kelle seas oli 509 kordumatut isikut (I poolaastal 502 kordumatut isikut).

Tabel 7. Analüüsis arvesse võetud menetluste arv piirkondade järgi

	Põhja	Viru	Lõuna	Lääne	Kokku
2010 I	142	81	143	73	451
2010 II	162	100	111	71	446
2011 I	167	112	141	85	505
2011 II	166	118	157	76	517

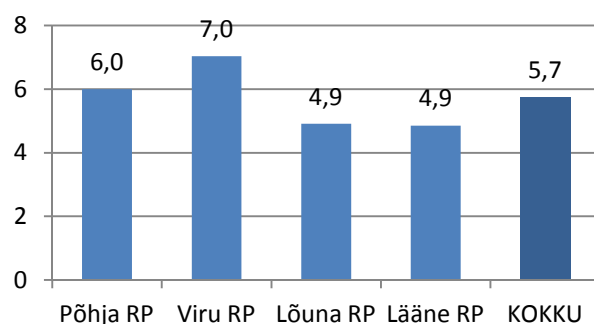
Arvesse võetud menetlustest lõpetati 2011. aasta II poolaastal uurimisasutuses 35% (I poolaastal 29%). Neil juhtudel jäi andmestikus prokuratuuris menetluse kestuseks 0 päeva, mis kokkuvõttes vähendab keskmise menetluspikkuse näitajat prokuratuuri osas. Tabelis 8 näidatakse parempoolses veerus menetluse pikkus ka vaid nende juhtumite osas, kus kuritegu prokuratuuris edasi menetleti.

Tabel 8. Kohtueelse menetluse keskmine pikkus kuudes politseis ja prokuratuuris

	Politsei	Prokura- tuur	Kokku	Prokura- tuur
2010 I	2,9	1,4	4,3	1,8
2010 II	3,6	1,7	5,4	2,5
2011 I	3,4	1,3	4,8	1,8
2011 II	3,8	1,9	5,7	2,9

Aritmeetilise keskmise järgi oli alaealise kannatanuga menetluste keskmine menetluspikkus 2011. aasta II poolaastal 5,7 kuud (172 päeva). Sama aasta I poolaastal oli see näitaja 4,8 kuud (143 päeva), kogu aasta kokkuvõttes aga 5,3 kuud (158 päeva).

Menetluspikkuse mediaan oli 2011. aasta II poolaastal 4,0 kuud (119 päeva). Sama aasta I poolaastal oli see näitaja 3,7 kuud (111 päeva). Aritmeetilisest keskmisest lühem mediaan viitab asjaolule, et menetluste seas oli üksikuid suhteliselt pikki menetlusi.

Joonis 8. Kohtueelse menetluse aritmeetiline keskmine kuudes piirkondades II poolaastal 2011

Menetlused olid teistest pikemad Viru piirkonnas, kus menetlus kestis keskmiselt 7 kuud.

Keskmiselt kulus 2011. aasta II poolaastal menetluseks politseis 3,8 kuud ning prokuratuuris 1,9 kuud.

Tabel 9. Kohtueelse menetluse aritmeetiline keskmine päevades ja kuudes piirkondades II poolaastal 2011

AEG PÄEVADES	Põhja	Viru	Lõuna	Lääne	Kokku
Politsei	114	126	101	128	115
Prokuratuur	66	85	46	18	57
Keskmine kokku	180	211	147	146	172
AEG KUUEDES	Põhja	Viru	Lõuna	Lääne	Kokku
Politsei	3,8	4,2	3,4	4,3	3,8
Prokuratuur	2,2	2,8	1,5	0,6	1,9
Keskmine kokku	6,0	7,0	4,9	4,9	5,7

Alaealise kannatanuga kuritegudest lahendati 2011. aasta II poolaastal kohtueelses menetluses vähem kui nelja kuuga 50% (samal aastal tervikuna 51%).